

גליונות לעיון בפרשת השבוע
 ערוכים בידי נחמה ליבוביץ
 יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולגורם
 הסתדרות נשי מזרחי באמריקה
 מהדורה מיוחדת בשביל ההסתדרות הציונית העולמית
 המחלקה לחינוך ותרבות תורניים בגולה

15

מ"ה ט"ז - כ"ח

ריגש (תש"ז)

גליון זה הוא המשך גליון ריגש תש"ז, שעסק בחלק הראשון של פרקנו.

א. מ"ה ט"ז וייטב בעיני פרעה

השנה את שני המדרשים הבאים:

מ"א ל"ז: וייטב הדבר בעיני פרעה ובעיני כל עבדיו.

מדרש שכל טוב: על שנתן עצה להחיות יושבי הארץ.

זה שאמר הכתוב (משלי ט"ז) "ברצות ה' דרכי איש גם

אויביו ישלים אתו", שאפילו שר הטבחים והחורטמים

הודו לדבריו.

מ"ה ט"ז: וייטב בעיני פרעה ובעיני...

מדרש הגדול אמר: מה זה שהוא אחד - הורידנו מגדולתנו,

הללו עשרה - על אחת כמה וכמה.

1. מהו ההבדל בין גישת עבדי פרעה ליוסף לפי שני המדרשים האלה?

2. לכאורה דברי המדרש הגדול סותרים את דברי הכתוב, מה רמז מצא המדרש לדעתו בדברי הכתוב?

ב. ט"ז והקול גשמע בית פרעה לאמור באו אחי יוסף וייטב בעיני פרעה ובעיני עבדיו.

רמב"ן: וטעם באו אחי יוסף: כי היה יוסף מגיד לבית פרעה, כי יש לו אחים נכבדים בארץ העברים, כי גנב גנב משם, ועתה שמעו כי באו אחי יוסף כאשר אמר "וייטב בעיני פרעה ובעיני עבדיו", כי היה הדבר להם לחרפה, שימשול בהם איש נכרי, עבד, מבית האסורים יצא למלך; ועתה בא אליו אחים נכבדים וגודע כי הוא הגוף להתעב לפני מלכים - ישמחו כלם בדבר.

ספורנו ד"ח וייטב בעיני פרעה: שחשב מכאן ואילך תהיה השגחת יוסף על הארץ לא כהשגחת גר מנהיג, אבל כהשגחת אורח חושב לשבת בארץ הוא ודדער - ולזה ישגיח בכל לב להטיב לארץ וליושביה.

1. מהו ההבדל בין דעת שני הפרשנים האלה לבין דעת מדרש הגדול בשאלה א'?

2. מה ההבדל בין הרמב"ן לספורנו בפירושו ה"וייטב" ומה סמך מצא כל אחד משני הפרשנים לפרושו בלשון הכתוב?

ג. כ"ו ויפג לבו כי לא האמין להם.

רש"י נחלץ לבו והלך מלהאמין, כי לא היה לבו פונה אל הדברים, לשון "מפיגין טעמן" בלשון המשנה. וכמו (איכה ג') "מאין הפוגות". (ירמיהו ס"ח) "וריהו לא נמר" מתרגמינן: "וריהיה לא פג".

רש"י ד"ה ותחי רוח יעקב: שרתה עליו שכינה שפרשה ממנו.

רמב"ן (אחרי הכיאו דברי רש"י) ... ואיננו נכון. כי לשון "פוגה" - שביתה ובטול כמו (איכה ג') "אל אתנו פוגת" וכן (איכה ג') "עינינו נגרה ולא תדמה מאין הפוגות" - שנגרה תמיד מאין שביתה והפסק. וכן (חבקוק א' ד') "על כן תפוג תורה" - תבטל ותפסק, וכן "מפיגין טעמן" - שמפזרין אותו ומתבטל.

וגם זה "ויפג לבו" - נתבטל לבו. ופסקה נשימתו, כי פסק תנועת הלב והיה כמת, וזה הענין ידוע בכל השמחה פתאום, והוזכר בספרי הרפואות, כי לא יסבלו זה הזקנים וחלושי הכח, שיתעלפו רבים מהם בלא להם שמחה בפתע פתאום, כי יהיה הלב נרחב ונפתחה פתאום והחום התולדי יוצא ומתפזר בחיצוני הגוף ויאפס הלב בהתקררו.

והנה נפל הזקן כמה, ואמר "כי לא האמין להם" להגיד שעמד זמן גדול מן היום והוא שוכב דומם, בעבור שלא האמין להם. כי הידוע בעל־פֿה הזה, שיצקו לו וירגילו אותו בשמחה ההיא עד שתקבע בו בנחת רוח; וזה טעם "וידברו אליו את כל דברי יוסף" ומביאים לפני העגלות - ואז שבה רוחו אליו וחזרה נשימתו וחיה. וזהו "ותחי רוח יעקב אביהם"....

ואונקלוס תרגם: "ושרת רוח נבואה לות יעקב" - בעבור שהדבר אמת הוסיף זה, ודרש כן במלת "רוח", שלא נאמר "רוחי יעקב" אביהם" ועשאו מענין (ישעיה ס"א) "רוח ה' אלוקים עלי", (ישעיה מ"ח ט"ז) "ה' שלחני ורוחו", וכן (במדבר כ"ז) "איש אשר רוח בו"

בעל עקדת יצחק: הנה הם בהזכירם לו את יוסף בנו המודר אשר נואש ממנו זה כמה, נחעוררה אנחתו ונהפך לבו בקרבו, כי נתחדש יגונו עד שנחלש מאד מהצער, כי לא האמין להם כי הוא חי, כי את הרע יקבל ואת הטוב לא יאמין, אמנם כשדברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר להם, וכראותו את העגלות, כי ידע שאינן יוצאות (=שאינן עגלות יכולות לצאת ממצרים לארץ אחרת) כי אם בדבר מלכות (=ע"פ רשות המלכות), הוכרח להאמיןם ותחי רוחו ונתחזק וישב לאיתנו, כי למראה עיניו ולמשמע אזניו שמע שמועה טובה ושמה שמחה גדולה ונסו יגונו ואנחה.

1) מה בין שלשתם בפירוש המלה "ויפג"?

2א) מהי חולשת פרושו של הרמב"ן?

3) מה ראה רש"י ללכת בעקבות המדרש ולהוציא מלת "ותחי רוח יעקב" ממשמעה?

4) מהי מעלתו של פרוש בעל העקדה?

5) לידועי לוועזית:

למ* משלשת הפרושים הנ"ל קרוב תרגומו של בובר:

Aber sein Herz blieb starr denn er traute ihnen nicht.

ה. שאלת סגנון:

השנה

1) כ"ו: ויגידו לו לאמור: עוד יוסף חי וכי הוא....

כ"ז: וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם....

כ"ח: ויאמר ישראל....

הסבר את סבת שנוי הפעלים.

2) כ"ז: ותחי רוח יעקב אביהם

כ"ח: ויאמר ישראל: רב עוד יוסף בני חי אלקה ואראנו....

הסבר את סבת שנוי השמות בשני הפסוקים!

השאלות המסומנות x קשות והמסומנות xx קשות ביותר. יענה כל אחד לפי הכנתו. תשובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ, ההסתדרות הציונית העולמית, המחלקה לחנוך ולתרבות תורניים בגולה, ירושלים, ת.ד. 92